

” نشانه های ویژه گی گیاه شناختی اکوسیستم های کوه های تالش در منطقه آذربایجان ”

مولفان مقاله : وگیف . و. آما توف - موسا کاباروف - و الشاد گوربانف

دپارتمان زیست شناسی دانشگاه ترکیه و آذربایجان

ترجمه مقاله : مهسا مسلمی

(دانشجوی کارشناسی رشته مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت)

چکیده :

در این منطقه نواحی جنگلی از ناحیه ی جلگی درشت که عبارتند از ، کیورستون^۱ ، آلنوستمن^۲ ، آسرتون^۳ ، گیاهان خشکی در منطقه ای با اکوسیستم های جلگه ای ، دشتی ، صخره ای ، سنگی و ریگی بین ۱۴۰۰ و ۲۵۸۲ متر ، آشکار هستند . مناطق جنگلی در بلندای کم ارتفاع منطقه و میان جنگل ها ، در ارتفاع بالا از سطح دریا گسترش پیدا کرده اند ، که در این جا شکل گیری هایی نیز وجود دارند . در این مقداری ریخت شناختی وجود دارد که تغییراتی بروی ساقه و برگهای کوچک هستند ، وجود گل و بوته ، بروی بالای زمین گیاه که جایی راحت و مناسب می باشد ، وجود زیر زمین ، سازش با گیاهان خشک زی در منطقه ی کوههای بلند دارند . انواع لیلیا^۴ ، ابری دار ارکید^۵ ، می توانند در این طبقه بندی باشند . در میان اینها شش نوع ، متعلق به زنبق و سوسن ، پنج نوع متعلق به آلیوم^۶ ، چهار نوع متعلق به کاک^۷ و چهار نوع متعلق به جنس موسکاری^۸ می باشند . این نمونه های گیاه خاکی برای گیاه پائیز و بهار مهم هستند و آنها جنبه ی مهم دوره ی برای پوشش گیاهی منطقه دارند . این یخ زدن یخ ها برای اکوسیستم کوهها مشخص شده اند و می توانند بروی خاکهای گیاهی نوک قله ریگی ، سنگی ، زندگی نمایند . در این منطقه گیاهان بر طبق سیستم ریشه ای شان معین و تقسیم بندی شده اند ، برای مثال ، ۴۱/۶ درصد برای تاییدن ، ۳۰/۲ درصد ریشه ی تاییده شده ی کناری ، ۱۶/۸ درصد حاشیه ای . گیاهان پیاز دار نیز نقش مهمی بروی اکوسیستم کوههای با ساختار فصلی دارند .

واژگان کلیدی : تالش ، گیاه شناختی ، کوه ، اکوسیستم ها ، آذربایجان

مقدمه :

تالش در قسمت جنوب شرقی آذربایجان واقع شده هست. منطقه ی تالش یکی از مناطق غنی در نقطه ی حاشیه ی و دارای پوشش گیاهی در آذربایجان می باشد . هفتصد ونه نمونه از ۷۶ خانواده و ۳۲۹ نمونه در اینجا مشاهده شده اند . (براساس کتاب آما توف) . حاشیه ی تالش ، نزدیکی به تفاوت مناطق کوهستانی قفقاز را نشان میدهد .

در ضمن این شباهت کلی مرحله شان و این ارتباط با حاشیه ی تیتس را نشان می دهد . همچنین این تفاوتی با گروههای مساحتی مدیترانه ای و آسیای میانه را نشان می دهد . این گروهها شامل نمونه هایی از خانواده ی فایسی^۹ که دوستدار خشکی هستند ، می باشند . این نمونه های گسترده مخصوصا در آستاراگالیوس^{۱۰} ، میداگو^{۱۱} ، و اونوبریچیس^{۱۲} دیده شده اند . با این نشانه ها ، منطقه ی تالش مشابه ی به حاشیه ی مدیترانه می باشد .

- 1 Quercetum
- 2 Alnusetum
- 3 Aceretum
- 4 liliaceae.
- 5 iridaceae.
- 6 Alluim.
- 7 gaege.
- 8 Muscari.
- 9 fabaceae.
- 10 Astragalous.

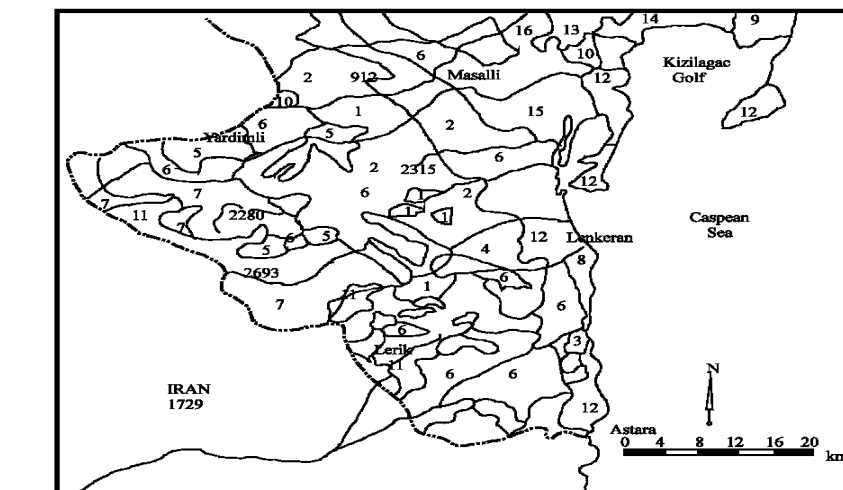
محافظت از تنوع زیست شناختی زیست کره در این منطقه، یکی از مهمترین مشکلات می باشد. در میان این سازش ها، ۵۱۷ نمونه، خیلی مشخص شده اند. در میان اینها، ۲۷ درصد گیاهان کرکین، ۱۱/۴ درصد پیاز دار، ۱۳/۳ درصد با برگهای سورنی، ۱۰/۱ درصد با صمغ و گیاهان روغنی، ۹/۵۵ درصد با برگهای غیر کرکین پهن، ۷/۹ درصد گیاهان آبدار، ۴/۸ درصد گیاهان خاردار، ۲/۳ درصد بوته های خاردار و ۴ درصد درختچه های با برگهای سوزنی می باشد. در میان اینها، شش نمونه متعلق به زنبق و سوسن، پنج نمونه متعلق به آلیوم، چهار نمونه متعلق به کیکا و چهار نمونه متعلق به نوع موسکاری می باشند. این نمونه های گیاه خاکی برای پائیز و بهار مهم هستند و وجهه ای مشابه برای منطقه ی با پوشش گیاهی دارند.

روش ها و مواد (مطالب):

مطالب این مطالعه، از مطالبی که از بررسی مناطق کوههای بلند تالش در سال ۱۹۹۷-۲۰۰۰ جمع آوری شده اند، گرفته شده است. این از "جغرافیای گیاهی زمین" در بررسی های جغرافیایی گیاهی بدست آمده بود و از حاشیه ی آذربایجان در تعیین گیاهان سودمند می شد. در نامگذاری شکل گیری ها، اصول کلی آشکار بکار برده شده بودند.

نتایج و استدلال:

همانطور که از پوشش گیاهی تالش بعلاوه ی جنگل ها، جلگه ها، انواع گیاهی (نمونه های گیاهی)، سیاه علف های وحشی مشاهده شد، از این منطقه، نمونه های گیاهی، سیاه آب، نمونه های صخره ای نیز مشخص شده اند. (شکل ۱ - جدول ۱). در این منطقه توزیع انواع پوشش گیاهی بر طبق ناحیه ی عمودی از دیگر مناطق آذربایجان متفاوت می باشد. (شکل ۲). انواع گیاهان عبارتند از نپتاقفازی^{۱۳}، زرنا وریگیت^{۱۴} میدیگاو قفقاز^{۱۵} در منطقه تالش گسترش و مشخص شده اند، اما گیاهان، آلیوم لنکرونیک^{۱۶}، تالشینس^{۱۷}، آستاراگالیوس^{۱۸}، در یک مساحتی پائین تر گسترش یافته اند و گونه های بومی می باشند. بخشی از این بومی ها به حضور در انتهای دوره ی کوه یخی و در آغاز گونه هایی که از دوره های بسیار قدیمی آمده اند، زیرا این منطقه در معرض تاثیر یخ زدن و دوره ی یخی قرار نداشته است. جنگل های کوهستانی در شکل گیری مناطق زیر زمین، بالای و میانی کوههای تالش، گسترش یافته اند. (شکل ۱). انواع گیاهان از جمله آلبیزیا ژولبریسیم^{۱۹}، فیکوس کاریکا^{۲۰}، می توانند بعنوان نمونه های باقیمانده گسترده در این جنگل ها، نشان داده شده باشند.

جدول شماره (۱):

- 11. medicago.
- 12. onobrychis.
- 13. Nepeta.
- 14. zerna variegata.
- 15. medicago caucasica.
- 16. alluim lenkoranic.
- 17. Talyschence.
- 18. Talyschence.
- 19. Albizzia julibrissin.
- 20. ficus carica.

(۱). جنگلهای کوهستانی (وکارپینوس قفقازیکوس^{۲۱})

(۲). جنگلهای باقیمانده

(۳). جنگلهای اوردی لاین^{۲۲}

(۴). جنگلهای کوهستانی پائین

(۵). پسیودوماکی^{۲۳}

(۶). جنگلهای با علفهای وحشی

(۷). گیاهان خشک کوهستانی

(۸). جنگلهای توگای

(۹). علفهای وحشی

(۱۰). زمینهای بایر

(۱۱). جلگه های وسیع بی درخت .

(۱۲). بیابان

(۱۳). ساحل دریا

(۱۴). بیابانهای با شکل گیری کالیتوم ها

(۱۵). زمینهای زراعتی

پوشش گیاهی تالش که موقعیت های آب و هوایی زیر استوایی داشته اند و یک ناحیه هستانی گوناگون از کوه می باشند . در طرح ها و ساحل زمین های ماسه ای دریای خزر ، شکل گیری ها با افزایش گونه های درخت و با ظاهر شدن گونه هایی همانند آرتامیسا آرناریا^{۲۴} ، از شکل گیری گوناگون جنگل صورت می گیرد . در نشان ویژه ی شکل گیری های جنگل در مناطق دشتی پاروشیا پرسیکا کیورکوس^{۲۵} ، کاستانوفیولیا^{۲۶} ، کارپینوس قفقازیکا^{۲۷} در شکل گیری نوع جنگلی باتلاقی آنولوس بارباتا^{۲۸} ، کارتکس ریموتا^{۲۹} ، و در جنگل های جلگه ای همچنن ایسر ولتینوم^{۳۰} ، فیکوس کاریکا^{۳۱} ، گیاهان بوتسه ای سامبوکوس نیگارا^{۳۲} همانند اینها یافت شده اند . در اینجا گونه های پاروشیا پرسیکا کیورکوس یافت نشده اند ، در عوض شکل های یک وجهی و چند وجهی شکل گیری های کیورستون ، فاگیتو^{۳۳} یافت شده اند .

در این شکل گیری ها ، طول چنار ۲۰-۳۰ متر میباشد و شماری از درختان در پائین مناطق جنگلی کوهستان متناوب تر می باشند . شکل های چناری فاکوس ، ۳۲ درصد از مناطق جنگلی آذربایجان را تشکیل میدهند . کنده های درختان بزرگتر مواجهه با قسمت شمالی ، از سوی دانا راموسیسما^{۳۴} ، لکس هایرکانا^{۳۵} ، هدرا پستوچوی^{۳۶} ، پنهان شده اند .

carpinus caucasicus. 21

ordirloines . 22

Dumaki. 23

.Artemisa arenaria. 24

parrotia persica Quercus. 25

castaneifolia . 26

carpinus caucasica . 27

alnus barbata. 28

cartex remota. 29

acer velitinum. 30

ficus carica. 31

sambucus nigra. 32

fageto. 33

Dana ramosissima. 34

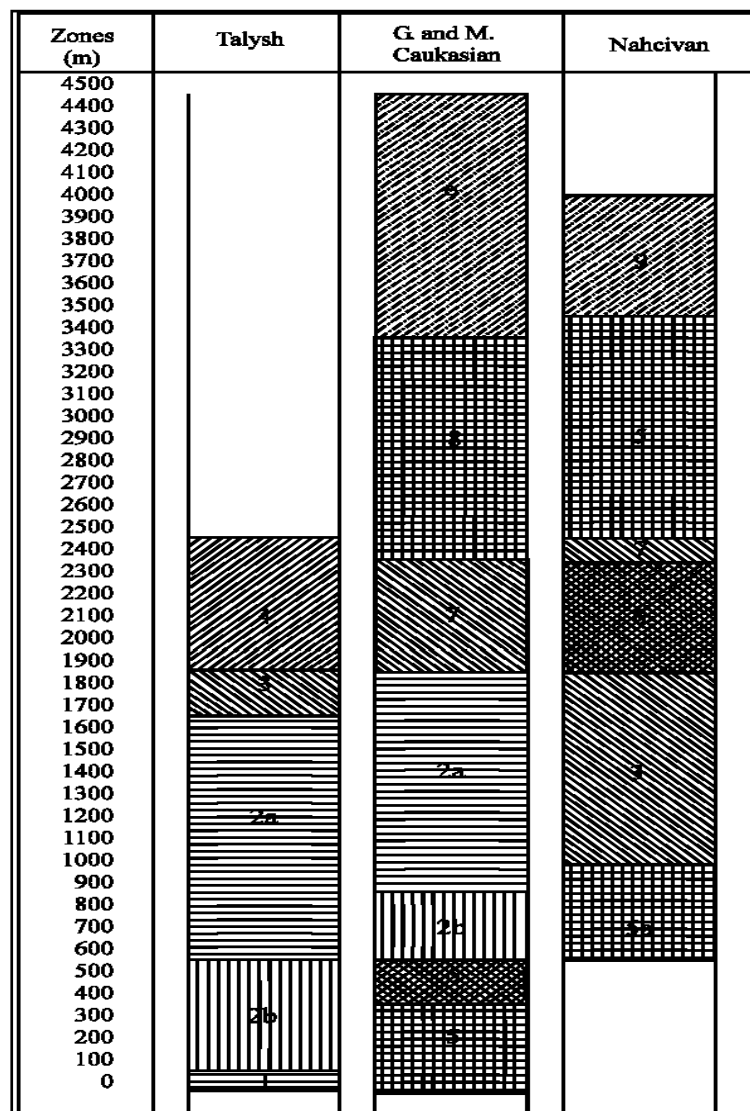
در لایه ی زیر جنگلی که دومین لایه در اینجا را شکل میدهد، گسترده شده اند. در نزدیکی روستای سیو^{۳۷} که طولی در حدود ۱-۱۰ متر داشته، شکل گیری تک چهره ای را شکل می دهد. بعلاوه تاخوس^{۳۸}، لونیسرا ایبریکا^{۳۹} و گونه های مشابه یافت شده اند. این شکل گیری بعنوان نشانی از سری گراس هییم در سال ۱۹۲۶ یافت شده بود.

در جنگل های کوهستانی مناطق بلند کارپینویس^{۴۰}، کیورکوس ماکرانثرا^{۴۱}، یافت شده اند، اما در شمال در مواجهه با قسمت مناطق کوه بلند، چنارفاگوس^{۴۲} تنها یافت شده است. گونه های کارپینس قفقازی، کیورکوس ماکرانثرا گاهی وقت ها یافت می شوند و بسیار غیر متناوب هستند، اما کیورکوس ماکرانثرا فراوان می باشد و مترکم تر یافت می شوند. نسبت به جنگل های منطقه ی میانی کوه، لکس هایرکانا، گسترده می باشد و گاهی وقت ها این، درختچه هایی با ابعاد ۱۰ متر مکعب را شکل می دهند. جایی که جنگلها به انتها میرسند. درختچه ها و بوته ها، اولویی را در جایگاههای صخره ای بدست می آورند. در ارتفاع ۱۸۰۰-۱۶۰۰ متر در اطراف جنوب و جنوب شرقی، فریگ آنا^{۴۳} به پوشش های گیاهی، نمونه بندی شده و شکل گیرهایی یافت شده اند. این شکل گیرها بصورت موجود از سومین دوره ی پرلیپیکو و زوهار نشان داده شده هستند و ۱۶ شکل گیری را در پوشش گیاهای ناچیان^{۴۴} نشان می دهند. اکثر آنها در مناطق کوههای تالش یافت می شوند. بعضی از آنها می توانند بعنوان گیاه نشان داده شده باشند. در مناطق بلند کوهستانی تالش، گیاه خاک ها غنی هستند و آلپوم (۱۸ گونه)، و گونه هایی شامل نوع از وجهه ی فصلی می باشند. ارتفاع یا بلندی از سطح دریا از ۱۶۰۰ تا ۱۴۰۰ متر تا ۲۵۰۰ متر از جلگه و جلگه ی کوه بلند منطقه ی از نوع پوشش گیاهی می باشد.

جدول شماره (۲):

این جدول توزیع انواع های گیاهان آذربایجان را براساس مناطق عمودی نشان میدهد.

۱. جنگلهای اوردیر لاینز ۲. جنگلهای با برگهای کوهستانی ۳.
- کوههای خشک ۴. کوههای با علفهای وحشی ۵. بیابان ۶.
- جلگه های کوهستانی ۷. جلگه های با علفهای وحش ۸.
- علفهای وحشی ۹. زیر دریایها و دریایها

- 35. *Ilex hyrcana*.
- 36. *Hedera pastuchovi*.
- 37. *siov*.
- 38. *Taxus*.
- 39. *Ionicera iberica*.
- 40. *Carpinus*.
- 41. *Quercus macranthera*.
- 42. *fagus*.
- 43. *frig ana*.
- 44. *nachivan*.

در شکل گیری های جلگه ، شکل گیری از طریق نفوذ و پاکسازی آستاراگالیوس^{۴۵} ، استیپا کاپیلتا^{۴۶} صورت می گیرد و ضمغ فلیوید به ترکیب گیاه شناسی اضافه می شود .

در شمال و کناره های ۲۲۰ - ۲۸۰۰ متری شمال ، شکل گیری های یک چیره ای ، و چند چیره ای از سوی بتونیکتوم^{۴۷} ، آلچیمیلیتوم^{۴۸} ، و علفهای وحشی در کوههای بلند صورت گرفته اند ، پوشش های گیاهی نیز یافت شده اند .

شکل ۱ : *Ilexetum*

شکل ۲ : *paeonia mloko sowitschi*

شکل ۳ : *salsoleto - Artemisetum*

astragalus aureus. 45
stipa capilata. 46
betonicetum. 47
alchemilletum. 48

شکل گیری با نفوذ هرکلیوم موجود در آغاز دوره ی سوم ، صورت گرفته بود . بر طبق نظریه ی هیو چیف ، نلیبوم^{۴۹} ، که متعلق به باقیمانده دوره ی سوم بود میباشد . این ارتباط در زمینهای باتلاقی دشت تالش موجود در آغاز دوره ی سوم ، صورت گرفته بود .

فیکوس^{۵۰} که یکی از گونه های بومی برای جنگلهای کوههای میانی و پائینی تالش هستند . و همچنین شکل گیری های گوناگون کارکستوم^{۵۱} ، سانبوکاستوم^{۵۲} ، فیکوستوم^{۵۳} ، یافت شده اند . بخصوص در شکل گیری های آلنوستون^{۵۴} گیاهان همانند تاموس^{۵۵} هدرا هلیکس^{۵۶} ، که پیچیده هستند ، گسترده شده اند . بر علاوه های تالش ، در اطراف جنوبی کوه بزرگ هند و اروپایی در آذربایجان ، درختان ، پاروشیا پرسیکا یافت شده اند . در سطح پائین این جنگل ها ، گونه هایی از درختچه های همیشه سبز گسترده شده اند . شکل های گلیتشیا در اطراف زمینهای کوهستانی تالش شکل میگردند و گسترده میشوند .

در شیب های جای گرفته ی دریا در این شکل گیری تیلیا پلتی فیلوس^{۵۷} ، آلبیزیا ژولیریسیم با شکل گیری های جنگل ترکیب شده اند . در مناطق بالاتر و ایسر ولیتینوم، جنار فاگوس گسترده هستند و شکل گیری های گوناگون صورت میگردد .

در مناطق تالش ، بیابان ، شبیه بیابانی ، جلگه ، جلگل ، شکل گیری های و اندکی کوه ، منطقه ای هستند ، که در شکل گیری های درون منطقه ای گیاهی بیشتر مشخص شده اند . وجود شکل گیری باقیمانده تالش وابسته به در معرض نهادن انجماد این منطقه نمی باشد .

زلکووتوم^{۵۸} ، فیکوس توم^{۵۹} ، فیستوم^{۶۰} ، پاروشیوتوم^{۶۱} میتوانند بعنوان وجود شکل گیری باقیمانده در منطقه ی تالش داده شده باشند . زمینهای پوشیده با بنای استحکام هرکانوس که مرتبط با حفاظت از این شکل گیری هاست می بایستی گسترش یافته باشد . در این منطقه ، در بخش های بلند کوه ، حفاظت از فرینگا ، جلگه آستاراگالتوم و غیره باقیمانده ی بومی و گونه ی نادر علفهای وحشی پوشش های گیاهی مناطق دامنه ی کوه شکل گیری ها یشان و ارتباط شان می بایستی فراهم آورده شود .

موفق و سربلند باشید

88/6/26 (مهسا مسلمی)

Nelimbium.	49
Ficus.	50
carexetum.	51
sanbucusetum .	52
.ficusetum	53
alnutsetum .	54
tamus.	55
. Hedera helix	56
Tilia platyphyllos.	57
zelkovetum .	58
ficusetum.	59
facetum.	60
Parrotietum.	61

REFERENCES

- Atamov, V.V. and V.D. Hacıyev, 2001. Effect of antropogenic factors and conservation of Azerbaijan vegetation. Proceedings of the 2nd Balkan Botanical Congress "Plants of the Balkan Peninsula: Into the Next Millennium. 1: 99-106.
- Atamov, V.V., 2003. Stepı Azerbaydjana. Baku, Elm, pp: 247.
- Flora Azerbaydjana, 1950-1961, Baku, Vol. 1-8,
- Grossheym, A.A., 1926. Relikti Vostočnogo Zakafkazyä. Baku, pp: 12.
- Grossheym, A.A., 1948. Rastitelnyı pokrov Kafkasa. Izd. MOIP, pp: 267.
- Hacıyev, V.D., Ch.G. Guliyeva and Z.V. Vahabov, 1979. Florairasitelnost visokogorii Tallşa. Baku, pp: 149.
- Hacıyev, V.D., D.A. Aliev, V.Sh. Kuliyeu and Z.V. Vagabov, 1990. Visokogornaya rastitelnost Malogo Kafkasa. Baku, pp: 270.
- Hacıyev, V.D., 1996. Azerbeycan'ın Bitki Örtüsü. Baku, pp: 17 s.
- Polevaya Geobotanica, 1959-1976, Moskva-Leningrad, Vol. 1-5,
- Prilipko, L.I., 1939. Rastitelnoe otnosenie vı Nacheıvanskoy ASSR. Baku, pp: 196 s.
- Prilipko, L.I., 1954. Lesnaya rastitelnost Azerbaydjana. Baku, Izd.-vo AN Az.SSR.
- Safarov, I.S. and V.A. Olisayev, 1991. Lesa Kavkaza: Sosial-Ekonomiçeskiy Funkcii. Vladikafkas, pp: 271.
- Yurtsev, B.A., 1981. Reliktovıe Stepnıe Kompleksi Severo-Vestocnoy Azii, Novosibirski, pp: 169.
- Zoharu, M., 1973. Geobotanical Foundatiouıs of the Middle East Stuttgart Swets and Zeitlinger-Amsterdam. Vol 1-2.